

Deboatt & meninger

To upopulære grep kan redde nordområdepolitikken

Kronikk

Torbjørn Pedersen,
professor

Odd Gunnar Skagestad,
diplomat, forfatter
og statsviter

Nå må forventningene i nord justeres ned

Kronikk

Torbjørn Pedersen,
professor

Odd Gunnar Skagestad,
diplomat, forfatter
og statsviter

En ny runde med svada og floskler om Nord-Norge og Arktis ventes når regjeringen oppdaterer sin nordområdepartementpolitikk neste år.

Regjeringen vil i løpet av 2020 vie en ny stortingsmelding til nordområdene, til tross for at nordområdene som begrep og politikkområde er blitt vannet ut til det ugjenkjennelige siden den første nordområdemeldingen ble lagt frem i 2005.

Alle mulighetene

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide har allerede uttrykt at den kommende stortingsmeldingen må reflektere det folk i Nord-Norge er opptatt av. Og folk i nord er, som andre steder, opptatt av så mangt.

Med dette som utgangspunkt, og med Kommunaldepartementet som Utenriksdepartementets nye medforfatter, er det vanskelig å se for seg at stortingsmeldingen kan bli noe annet enn et rituellet fremlegg om alle mulighetene som finnes i Nord-Norge og Arktis, med innslag fra de fleste politikkområder, inkludert distrikts-, utenriks-, nærings-, forsknings-, samferdsels- og urfolkpolitikk.

Med en slik altomfattende tilnærming til nordområdene blir det stadig vanskeligere å forstå hvorfor nettopp nordområdene en gang ble utpekt som det viktigste strategiske satsingsområdet i utenrikspolitikken.

To grep

Hvis regjeringen skal lykkes med å gjøre nordområdepartementpolitikken til noe vesentlig og relevant igjen, og ikke bare holde liv i ri-

tuell og vidløftig svada, bør den ta to upopulære grep. Det første grepet handler om å spisse politikkområdet. Det andre om å jekke ned forventninger i nord.

1. Avgrensninger: «Nordområdene» brukes i dag om nær sagt alt som rører seg i Nord-Norge og Arktis. Nå må det tilbake til sine røtter, både geografisk og tematisk. Begrepet, i sin tid en elegant sammentrekning av «nærområdene» og «nord», ble først tatt i bruk tidlig på 1970-tallet som en referanse til sikkerhetspolitiske utfordringer i våre nordlige nærområder. Og disse områdene fortjener fortsatt fokusert sikkerhetspolitisk oppmerksomhet. Det er her Norge er aller mest utsatt.

Vår sårbarhet i disse nærområdene er ikke blitt mindre siden forrige nordområdemelding, som ble fremlagt i 2011. En ny verdensorden har vokst frem, der stormaktene tar seg mer til rette og utvider sine interessesfærer. Russland krever stadig mer plass og opptre mer selvhevdende i nord. Kina snakker om et styringsunderskudd i Arktis og vil ha mer innflytelse og tilstedeværelse. EU utsteder lisenser til egne krabbefiskere utenfor Svalbard. Og USAs sikkerhetsgaranti har mistet noe av sin troverdighet. Den internasjonale rettsordenen, som er helt avgjørende for Norges sikkerhet og velferd, kan ikke lenger tas for gitt.

Med en langt mer spisset nordområdepartementpolitikk, geografisk så vel som tematisk, vil regjeringen blant annet kunne ta tak i hvordan Norge eksponerer seg mot stormaktene i nord, for eksempel gjennom folk-til-folk-samarbeid med Russland og forskningssamarbeid med Kina.

2. Forventninger: Nordområdesatsinger fra ulike regjeringer gjennom 15 år har ikke stått i stil med nordnorske forventninger. Folk flytter fortsatt fra regionen som skulle bli Europas viktigste energiprovins.

Men det er ikke bare satsingene det har vært noe galt med. Forventningene har vært urealistisk høye. Da nordområde-euforien var på sitt mest intense, rundt 2006, var verdensmarkedene og råvareprisene et annet sted enn i dag. Gassprisene falt dramatisk i 2008, til rundt dagens nivå,

Mandag
30. desember
2019

Nå må forventningene i nord justeres ned

”

og trakk med seg Sjtokman-eventyret i fallet. For 15 år siden stormet Russland frem økonomisk og åpnet sine markeder for utenlandske investorer. I dag preges Russlands økonomiske samkvem med omverdenen av gjensidige sanksjoner. Skipstrafikken gjennom Suezkanalen forblir upåvirket av om isen i Arktis smelter.

Nå må forventningene i nord justeres ned. Problemet med oppblåste og vidløftige forventninger er ikke bare at de gjerne etterfølges av skuffelse. De fører også til en usunn interesse fra andre land som krever innpass og innflytelse.

Den nye stortingsmeldingen må derfor tegne et mer realistisk bilde av de langsiktige økonomiske utsiktene i nord.

Svada eller skuffelse

Regjeringen står overfor et valg. Nordområdepolitikken kan fortsette i samme spor som i dag og bli stadig mer altomfattende og ukonsentrert. Meldingen vil kunne fylles med svada og floskler med sikte på å skape en viss begeistring og et inntrykk av at regjeringen ser alle sider av samfunns livet i Nord-Norge samt utenriks- og innenrikspolitik i en større arktisk sammenheng.

Men det finnes også et annet spor. En mer spisset og fokusert nordområdemelding, som i større grad konsentreres om sikkerhetspolitiske utfordringer i våre umiddelbare nordlige nærområder, vil kunne fremme en politikk som sikrer ro og stabilitet og tryggere samfunn i nord. Men den vil neppe skape begeistring.

Like fullt burde sistnevnte sporvalg være klart å foretrekke.